Қуаналиева Г.А.

МЕМЛЕКЕТТІҢ САЛЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТІН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Монография

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Қуаналиева Гүлдана Амангелдіқызы

МЕМЛЕКЕТТІҢ САЛЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТІН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Монография

Алматы 2017

ӘОЖ 336
КБЖ 67.402
Қ71

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№3 хаттама 26 қазан 2017 жыл)

Пікір жазғандар:
Жүрсімбаев Сағындық Кемалович
заң ғылымдарының докторы, профессор
Ағыбаев Арықбай Нүсіпәліұлы
заң ғылымдарының докторы, профессор
Калкаева Несібелі Бақытовна
заң ғылымдарының кандидаты

Монография Қуаналиева Гүлдана Амангелдіқызының "2016 - жылдың ЖОО үздік оқытушысы" қаражатынан жарыққа шықты

Қуаналиева Г.А.
Қ71 **Мемлекеттің салықтық қызметін құқықтық реттеудің теориялық аспектілері:** Монография.- Алматы, 2017. - 126 бет.

ISBN 978-601-7241-12-4

Монография мемлекеттің салықтық қызметін құқықтық реттеудің теориялық аспектілеріне арналған. Зерттеуде салық салудың теориялық негіздері және оның әлеуметтік-құқықтық мәні, Қазақстан Республикасының салық салу саласындағы мемлекеттік басқару және бақылауды құқықтық реттеу мәселелері сондай-ақ қазіргі кездегі салық жүйесінің әлеуметтік-құқықтық аспектілері және оны жетілдіру бағыттары толыққанды зерттеліп, мемлекетіміздегі салық реформаларының өзекті тұстары қарастырылады.

Зерттеу жұмысы жоғары оқу орындарының заң факультеттерінің студенттеріне, магистранттарына, докоранттары мен оқытушы құрамдарына, сонымен қатар құқық қорғау органдары қызметкерлеріне пайдалануға септігін тигізеді.

ӘОЖ 336
КБЖ 67.402

ISBN 978-601-7241-12-4

© Қуаналиева Г.А., 2017

КІРІСПЕ

Мемлекеттің салықтық қызметін құқықтық реттеудің теориялық аспектілері күрмеуі қалың өзекті тақырып болып табылады. Салықтар кез келген елде, оның қоғамдық-экономикалық және саяси-құқықтық құрылысына қарамастан, мемлекеттік бюджет кірісінің негізгі көзі, ұлттық табысты қайта бөлудің басты қаржылық тетігі болып табылады. Әсіресе, нарықтық экономика жағдайында, мемлекет өзінің ішкі және сыртқы саясатын жүргізу үшін, өз қызметін қаржыландаруды және аппаратын қамсыздандыруды негізінен салық түріндегі бюджеттік түсімдер есебінен жүзеге асырады. Салықтық түсімдер мемлекеттік бюджетінің табыс бөлігінің басым үлесін құрайтындықтан, мемлекетке халықтың ақшалай немесе натуралды нысанда тұрақты түрде төлейтін жарналары қажет. Сонымен қатар, мемлекет салықтық тетіктерді пайдалана отырып, елде орын алып жатқан экономикалық үдеріске, оның даму бағытын қоғам үшін пайдалы әрі тиімді бағытқа итермелеу арқылы, белсенді түрде ықпал ете алады. Жақсы дамыған, жетілген салық жүйесі ұлттық валютаның беріктігіне және тұрақтылығына, бюджет профицитіне, мемлекеттік қарыздың азаюына, макроэкономикалық теңгерімділікке және мемлекет пен қоғамның барлық мүшелерінің экономикалық мүдделерінің үйлесуіне қол жеткізе отырып, қаржылық тұрақтылық пен қаржылық тәуелсіздікті қалыптастыруға септігін тигізуі мүмкін. Демек, салықтар мен салық салу институты мемлекеттің, олай болса оның халқының дамып, өркендеуі үшін маңызды болып табылады.

1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған Қазақстан Республикасы Конституциясы тәуелсіз, егемен мемлекеттің конституциялық дамуының жаңа кезеңінде жол ашқан акт болып табылады. Қазақстан Республикасының Конституциясында тек адамның, азаматтың, мемлекеттік және қоғамдық құрылыстың мәртебесі ғана емес, сонымен бірге стратегиялық құқықтық идеялар да айқындалды. Бұл атап айтқанда, Қазақстан Республикасының Конституциясы 1-бабының 1-тармағында Республика қызметінің түбегейлі принциптерінің бірі ретінде "...бүкіл халықтың игілігін көздейтін экономикалық даму", принципі бекітілген [1, 4 б]. Аталаған қағида мемлекеттің салық қызметінің қалыптасуы мен өсіп өркендеуіне тікелей байланысты.

Ата заңымыздың 35-бабынды: "Заңды түрде белгіленген салықтарды, алымдарды және өзге де міндетті төлемдерді төлеу әркімнің борышы әрі міндеті болып табылады" деп көрсетілген [1, 14 б].

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың "Қазақстан – 2050" Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағытты" атты Қазақстан халқына жолдауында: біздің мемлекетіміздің макроэкономикалық саясаты жаңғыртылуы тиіс деп тікелей атап көрсетті. Ол үшін бюджет саясаты, салық саясаты, ақша-кредит саясаты, мемлекеттік және сыртқы қарызды басқару саясаты сияқты негізгі бағыттар белгіленген. Салық саясатына байланысты: "Салықтық қадағалауды прагматикалық азайту шаруашылық субъектілерінің салық қызметімен диалогын азайтуға тиіс. Алдағы бес жылда бәріміз онлайн-электрондық есептілік режіміне көшуіміз керек.

ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН БЕЛГІЛЕУЛЕР

ҚР	Қазақстан Республикасы
СТН	Салық төлеушінің тіркеу номері
ҚҚС	Қосылған құн салығы
АҚ	Акционерлік қоғам;
ЖШС	Жауапкершілігі шектеулі серіктестік;
ӘҚБтК	Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекс;
ҚР ИСАЖ	Қазақстан Республикасы Интегрирленген Салықтық Ақпарат Жүйесі
ЖЖТ	Жылдық жиынтық табыс
ЭБСА	Электрондық бақылау мен салы аудиті (ЭКНА)
КТС	Корпорациялық табыс салығы;
СЕЭН	Салық есептіліктерінің электрондық нысандары (ЭФНО)
ХКЖЖ	Хабарларды кепілді жеткізу жүйесі (СГДС)
ҚҚС АЖ	Қосылған құн салығының ақпараттық жүйесі ИС НДС)
ЖТАЖ	Жеке тұлғалардың табыс салығының ақпараттық жүйесі (ИСИД)
АҚШ	Америка құрама штаттары
ЖЗК	Жинақтаушы зейнетақы коры
МЗЖ	Міндетті зейнетақы жарнасы

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ.. 3

1-ТАРАУ. САЛЫҚ САЛУ МЕН САЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

1.1 Салық салудың әлеуметтік-құқықтық мәні мен мазмұны 7

1.2 Қазақстан Республикасының салық жүйесі және оның саяси-құқықтық даму ерекшеліктері............................... 24

1.3 Қазақстан Республикасының салық саясатының ерекшеліктері............ 36

2-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ САЛЫҚ САЛУ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖӘНЕ БАҚЫЛАУДЫ ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

2.1 Салық салу саласындағы мемлекеттік басқарудың құқықтық негіздері.. 48

2.2 Салықтық бақылауды ұйымдастырудың мазмұны мен мақсаты.............. 63

2.3 Салық салу саласындағы бақылауды ұйымдастырудың ерекшеліктері мен негізгі қағидалары............................ 74

3-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҮШІНШІ ЖАҢҒЫРУЫ АЯСЫНДА МЕМЛЕКЕТТІҢ САЛЫҚ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

3.1 Қазақстан Республикасындағы салық жүйесінің әлеуметтік бейімділігіне құқықтық баға беру 84

3.2 Қазақстан Республикасында салық жүйесін жетілдірудің жолдары 91

3.3 Қазақстанның үшінші жаңғыруы аясында салық-бюджет саясатын жаңа экономикалық жағдайға бейімдеу мәселелері және оларды шешу жолдары.......................... 105

ҚОРЫТЫНДЫ.. 116

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР.. 120

ҚЫСҚАРТУЛАР МЕН БЕЛГІЛЕУЛЕР...................................... 124

Қуаналиева Гүлдана Амангелдіқызы

МЕМЛЕКЕТТІҢ САЛЫҚТЫҚ ҚЫЗМЕТІН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУДІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Монография

Басуға 27.10.2017 ж. қол қойылды. Пішімі 60x84 $^{1}/_{16}$.
Қағазы офсеттік. Қаріп түрі «Times New Roman».
Сандық басылыс. Көлемі 7,9 б.т. Таралымы 500 дана.
Тапсырыс №121. Бағасы келісімді.

050065, Алматы қаласы, «Роза» баспалық-полиграфиялық қызмет көрсету орталығында басылды. Жетысу 3, 15 үй.